

ГУЦУЛЬСЬКІ КАХЛІ



У нашому музеї знаходиться збірка керамічних виробів з різних районів України, які датуються серединою 19-го століття - ранніми та середніми роками двадцятого століття. Значна кількість цих керамічних виробів була придбана ще у 30-тих роках двадцятого століття першим куратором нашого музею о. Левом Чапельським. Згодом колекція впродовж років доповнювалася та збагачувалася. Особливо цікавими керамічними експонатами нашої колекції є гуцульські кахлі.

Керамічне виробництво в Україні має прадавню традицію. Його початки сягають старовинних віків і продовжує воно розвиватися та процвітати до наших днів. Українські землі багаті на різномодну глину, яка потрібна для гончарських виробів. Це сприяло розвитку та популярності гончарського виробництва для практичного та декоративного користування. Керамічне виробництво постачало, насамперед, ужитковий посуд для зберігання та для приготування їжі й рідини. Також продукували декоративні вироби для прикраси житла, різні іграшки, технічні вироби, такі, як цеглу, кахлі для печей, дахівки, димарі, тощо. Усі ці речі були поливані й



неполивані, орнаментовані і без жодних прикрас. Це залежало від призначення виробу і від місцевих традицій. Гончарі вважали, що їх ремесло є найдавнішим і найважливішим, а підтверджували це тим, що, згідно з Біблійними переказами, сам Бог був першим гончарем, бо зробив з глини людину.

Гуцульська кераміка посідає особливе місце в українському гончарському ремеслі. Ці вироби відомі високою якістю і вишуканою та оригінальною орнаментикою. Через ці ознаки гуцульська

кераміка здобула широкої популярності не лише серед селян, але ще більше серед міського населення. Гуцульське гончарське виробництво найбільше розвинулося в трьох підгірських селах, таких як Пістинь, Косів та Кути. Особливість гуцульської кераміки – це гравірування по побіленому черепку шилом або гострим цвяхом та розпис червонобронзовою глиняною фарбою. Для цього уживають "ріжок", зроблений з волового рогу, в який встромлено трубочки гусячих пер, і тоді випалювання перший раз. Після першого випалення гончар малює поля узору зеленими та жовтими глазурними фарбами, поливає прозорою глазур'ю та випалює вдруге. Таємниця доброго керамічного виробу - це вмільний добір глини, приготування доброї побілки, фарб та глазури, вміння добре випалити. У давнину кожний майстер мав свої таємниці виготовлення потрібного матеріалу. На жаль, дуже часто ці таємниці йшли з майстром у гріб.

Важливим аспектом гуцульської кераміки є її орнаментика. Оригінальні декоративні композиції склалися зі сполучення стилізованих рослинних мотивів із зооморфними - тваринами, птахами та різними геометричними

елементами; релігійних сюжетів – хрестів, церков, дзвіниць, зображення святих; сцени із щоденного побутового життя та традицій гуцулів, простого населення та панів, військових тощо.

Із 22-ох кахель у нашій колекції деякі точно, а деякі правдоподібно є творами Олекси Бахметюка (1820-1882). Був він сином бідного гончаря. Народився у Старому Косові і став одним із

найбільш відомих гончарів. Молодим хлопцем батько віддав його на науку до тодішнього відомого гончаря І. Баранюка в Косові. Олекса в скорім часі перевершив свого учителя, перебрав гончарську майстерню батька і почав виготовляти свої вироби. Він впровадив свій власний оригінальний спосіб декорування гончарських виробів, експериментував з керамічними фарбами та глазур'ю і став відомий за особливо якісну, в порівнянні з виробами інших гончарів, поливану кераміку. Хоча він виробляв миски, тарілки, глечики тощо, але скоро зосередив свою увагу над виробництвом кахель, що принесло йому незрівнянну славу. Брав він участь у різних промислово-кустарних та етнографічних виставках: Відень 1873 р., Львів 1877 р., де за свої вироби був нагороджений медалями та золотими дукатами. У Коломиї 1880

кахлями. З кожної кахлі можна було вичитати якусь історію. А людина обдарована багатою уявою та красномовністю могла зробити надзвичайні та й гумористичні спостереження. Віра Свенціцька (1913-1991), відомий знавець народного мистецтва, сказала: "Одна кахля – це новела із щоденного побуту Гуцульщини, а піч – то вже цілий роман бурлескного типу".

Кохлі в нашій музейній колекції складаються із декоративних та сюжетних. Маємо рівні квадратні, а також рогові – карнизні і трикутні фронти, якими декорують верхи печей.

Вивчення гуцульських кахель є надзвичайно цікавим. Ми ознайомлюємося із народними талантами, мистецькою творчістю, із суспільним аспектом життя, з віруваннями,



р. – представив дві кахляні печі – одну для гуцульської хати, а другу - для панського покою. На цій виставці був присутній імператор Австрії Франц-Йосиф. Імператорові так сподобалися кахляні печі, що він придбав в Олекси одну для себе, а також за надзвичайні вироби нагородив його грішми та медалями.

Уклад кахель на гуцульській печі був різноманітним, але одна особливість була постійною. На найвищому місці печі завжди вкладали кахлю з релігійним сюжетом – ікону святих, трьох-купольну церкву, дзвіницю тощо. Це робили з вірою в те, що це, мов береги, захистить родинне вогнище від нещастя. Всі інші площини печі покривали декоративними та наративними

працею, турботами, гумором, щастям, радощами та неабиякою уявою.

Любов Волинець

